Prof. zw. Marcin Tomczak

Dziedzina- sztuki muzyczne

Dyscyplina- dyrygentura

Adres do korespondencji

Tel - 601056180

e-mail: marcin.tomczak@pro.onet.pl

Gdańsk 13.11.2017

Recenzja pracy doktorskiej mgr Izabeli URBAN sporządzona w związku z przewodem o nadanie stopnia doktora sztuki w dyscyplinie artystycznej dyrygentura, wszczętym w dniu 17 czerwca 2013 roku przez Radę Wydziału Sztuki Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Zleceniodawca opinii.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie , Wydział Sztuki, pismo z dnia 17 czerwca 2013 roku.

Doktorantka złożyła do recenzji pracę składająca się z dzieła artystycznego zarejestrowanego na płycie DVD i CD dnia 4 kwietnia 2014 roku oraz rozprawy teoretycznej będącej opisem dzieła.

Promotorem pracy jest dr hab. Przemysław Stanisławski.

Przedstawiona dokumentacja została właściwie opracowana pod względem formalnego układu.

Podstawowe dane o doktorantce

Mgr Izabela Urban jest absolwentką kierunku wychowanie muzyczne Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Podyplomowego Studium Chórmistrzowskiego przy Akademii Muzycznej im. F. Nowowiejskiego w Bydgoszczy.

Swoje umiejętności doskonaliła na licznych kursach z zakresu emisji głosu, dyrygentury chóralnej oraz wykonawstwa muzyki dawnej.

Współpracuje z Ogólnopolskim Programem Rozwoju Chórów Szkolnych „Śpiewająca Polska" oraz Teatrem im Juliusza Osterwy w Lublinie / opieka wokalna aktorów/.

Od 1999 roku pracuje jako nauczyciel w Młodzieżowym Domu Kultury „Pod Akacją" w Lublinie . Od tego czasu prowadzi tam założony przez siebie Zespół Wokalny „Sine Nomine".

Od 2012 roku jest drugim dyrygentem Chóru Akademickiego UMCS im . J. Czerwińskiej w Lublinie.

Ocena pracy doktorskiej.

Na pracę doktorską Pani Izabeli Urban składa się dzieło artystyczne – w postaci koncertu pt. : ***„Muzyka dawna , ale bliska... - barwy średniowiecza i renesansu"*** zarejestrowanego na płycie CD i DVD oraz rozprawy teoretycznej będącej opisem dzieła, zatytułowanej : ***„Muzyka średniowiecza i renesansu w repertuarze młodzieżowych zespołów wokalnych. Studium problemów wykonawczych na podstawie wybranych utworów".***

Dzieło artystyczne obejmuje 23 kompozycje epoki średniowiecza i renesansu, z których 10 zostało wykonanych z towarzyszeniem instrumentalnym zaś 13 a cappella. Utwory zostały nagrane „na żywo" podczas koncertu, który odbył się dnia 4 kwietnia 2014 roku w Galerii Malarstwa Polskiego XVII- XIX wieku na Zamku Lubelskim. Wykonawcami koncertu byli : Zespół Wokalny „Sine Nomine" Młodzieżowego Domu Kultury „Pod Akacją" w Lublinie, Chór Akademicki UMCS oraz Zespół Muzyki Dawnej „Cappella All`Antico" z Zamościa, przy udziale lutnisty Filipa Zielińskiego. Całość poprowadziła **Izabela Urban.**

Program koncertu ułożony został w trzy bloki tematyczne :

1- średniowieczna pieśń religijna / 7 kompozycji/
2- religijne pieśni i psalmy renesansu / 5 kompozycji/
3- renesansowa pieśń miłosna i madrygał / 11 kompozycji/.

Na tak zróżnicowany repertuar złożyły się utwory autorów anonimowych oraz kompozytorów polskich: Ładysław z Gielniowa, Mikołaj z Radomia, Mikołaj Gomółka, Cyprian Bazylik, Wacław z Szamotuł, Sebastian z Klonowic; hiszpańskich: Alfonso X el Sabio; angielskich: Michael East, Robert Jones, John Dowland, John Bennet oraz włoskich: Luca Marenzio, Costanzo Festa, Giovanni Domenico de Nola, Marcantonio Pordenon i Adriano Banchieri.

Prezentowany repertuar wykonany został w większości przypadków z bardzo dobrą dykcją i ze zrozumieniem tekstu, co przy takim zróżnicowaniu językowym oraz młodym aparacie wykonawczym zasługuje na szczególne podkreślenie. Nagranie charakteryzuje precyzja artykulacyjna i duża dbałość o wierność stylistyce okresu. Podkreślić należy walory brzmieniowe zespołu „ Sine Nomine", który charakteryzuje wyrównana i -jak na zespół dziewczęcy- dojrzała emisja, czysta intonacja, precyzja rytmiczna i umiejętność różnicowania barwy głosu -szczególnie istotne w kształtowaniu warstwy emocjonalnej muzyki dawnej. Chór Akademicki UMCS – to zespół sprawny, równo brzmiący – choć szczególnie w głosach męskich- jeszcze „surowy" brzmieniowo. Jednakże również ich interpretacje cechuje młodzieńcza żarliwość i zaangażowanie. Najmocniejszą stroną programu były utwory wykonane wspólnie przez „Sine Nomine" i Zespół Muzyki Dawnej oraz lutnię.

Bardzo dobre wrażenie wywarło wykonanie pierwszego – średniowiecznego bloku utworów religijnych. Cechuje je żarliwość, wewnętrzne skupienie i modlitewność a zarazem prostota narracji. Tej zadumy i refleksji zabrakło w moim odczuciu w bloku muzyki religijnej renesansu- szczególnie w interpretacji Psalmu *„Siedząc po niskich brzegach babilońskiej wody"* Mikołaja Gomółki czy pieśni *„Dobrotliwość Pańska"* Cypriana Bazylika. Zbyt szybkie tempo i brak cezur zwrotkowych nie pozwala słuchaczowi poddać się refleksji nad smutnym losem narodu wygnanego. Nie znajduje też czasu na kontemplację ofiarnej śmierci Jezusa na krzyżu.

Stosownie do charakteru zabrzmiał za to Psalm 81 *„Radujcie się”* Mikołaja Gomółki, świetnie – *„Alleluja”* Mikołaja z Radomia! Ciekawie wykonane zostały utwory w bloku muzyki świeckiej renesansu. Zespoły pod wprawną ręką doktorantki, z przekonaniem malowały różnorodność nastroju miłosnej poezji czy dowcip tekstów madrygałowych. Szczególnie pięknie zespół „Sine Nomine” z towarzyszeniem lutni wykonał 2 polskie pieśni miłosne nieznanego autora : *„Skarżęć się, matusiu moja”, „Serdeczna dziewczyno”* oraz angielski madrygał *„Sweet Kate”* Roberta Jones`a . Pełne wdzięku i poetyckości, a zarazem gracji i humoru, z wyczuciem i zrozumieniem oddające emocjonalną warstwę kompozycji.

Podsumowując prezentowane dzieło artystyczne, stwierdzam iż wykonawcom udało się oddać nastrój i specyfikę muzyki epoki. Różnicowanie tempa, dynamiki i artykulacji, różnorodność frazowania, duża dbałość o prozodię słowa sprawiły, że -tak charakterystyczna dla tej muzyki- zmienność pulsacji wewnętrznej wydawała się czymś naturalnym i nieskomplikowanym. Ważnym podkreślenia jest jeszcze aspekt „twórczy” zawarty w prezentacji, a objawiający się w- tak istotnej przy wykonywaniu muzyki dawnej - improwizacji. Dotyczy ona pewnej swobody doboru aparatu wykonawczego, różnicowaniu zwrotek – głosy solowe- tutti, jak i zastosowaniu improwizowanego wstępu instrumentalnego / *Bądź wiesioła panno czysta, Madre de Deus, Mariam Matrem, Stella Splendens, Błogosławiony człowiek, Niedziela, Skarżęć się, matusiu moja, Serdeczna dziewczyno, Sweet Kate* /. Jest w tym niewątpliwie zasługa dyrygentki, która potrafiła tę cechę wydobyć z amatorskiego- młodzieżowego zespołu. Świadczy to o dobrym warsztacie dyrygenckim doktorantki a także o niewątpliwych predyspozycjach pedagogicznych i umiejętności przekazania młodzieży ze zrozumieniem stosownej wiedzy oraz istotnych informacji wykonawczych. Cały koncert -choć jednolity pod względem stylistyki epoki- był atrakcyjny i zróżnicowany, na dobrym poziomie wykonawczym.

Dzieło artystyczne Izabeli Urban przyjmuję.

Rozprawa teoretyczna- opis dzieła artystycznego

W swej dysertacji pt.:

„Muzyka średniowiecza i renesansu w repertuarze młodzieżowych zespołów wokalnych. Studium problemów wykonawczych na podstawie wybranych utworów” - będącej opisem dzieła artystycznego, podejmuje Izabela Urban teoretyczne i praktyczne zagadnienia pracy dyrygenta nad realizacją muzyki dawnej z amatorskimi zespołami wokalnymi. Praca składa się z dwóch zasadniczych rozdziałów: teoretycznego oraz praktyczno-analitycznego. Całość uzupełnia wstęp, zakończenie, szeroka bibliografia, streszczenia w języku polskim i angielskim oraz bogate aneksy.

W rozdziale pierwszym przybliża autorka pojęcie „muzyki dawnej” oraz jej periodyzację; bazując na doświadczeniach pedagogicznych i artystycznych w kontekście Ogólnopolskiego Festiwalu Zespołów Muzyki Dawnej „Schola Cantorum” w Kaliszu- charakteryzuje problematykę źródeł i doboru repertuaru, wskazuje szereg dostępnych na rynku wydawnictw i antologii muzyki średniowiecza i renesansu- ukazujących się w Polsce i zagranicą. Przedstawia możliwości oraz kryteria konstruowania programów koncertowych i konkursowych . Podejmuje także wybrane

zagadnienia z metodyki pracy nad utworami z epoki średniowiecza i renesansu – odnosząc się do problematyki emisji głosu, krytycznej analizy dostępnych materiałów nutowych oraz realizacji elementów dzieła muzycznego /rytmika, tempo, dynamika, frazowanie, tekst/. Prezentuje dostępne formy kształcenia / kursy, warsztaty, studia podyplomowe/ wpływające na rozwój zespołu i dyrygenta.

W rozdziale drugim dokonuje szczegółowego opisu zrealizowanego podczas koncertu i nagranego repertuaru- uwzględniając jego podział na podrozdziały: religijne pieśni średniowiecza, religijne pieśni renesansowe i muzykę świecką renesansu. Każdy z nich, w oparciu o materiały źródłowe, zawiera kontekst historyczny epoki, charakterystykę praktyki wykonawczej. Autorka przedstawia genezę i treści powstania każdej z kompozycji. Dzieli się swoimi doświadczeniami z etapu przygotowania kompozycji do wykonania z każdym z zespołów wykonawczych / zespół „Sine Nomine", Chór Akademicki UMCS/. Szczegółowo opisuje problemy wykonawcze , na jakie natrafiła w procesie przygotowania utworów oraz wskazuje konkretne metody ich praktycznego rozwiązania- metody wynikające z Jej gruntownej wiedzy metodycznej i teoretycznej oraz wieloletniego doświadczenia dyrygenckiego. Szkoda tylko , że doktorantka nie zamieszcza żadnego przykładu nutowego ćwiczenia rozwiązującego dany problem wykonawczy. Jednakże stosując metodą opisową, wskazując potencjalne trudności, daje przyszłemu wykonawcy konkretnego utworu niejako pole do własnej inwencji w poszukaniu sposobu rozwiązania problemu.

Rozprawę wieńczy podsumowanie, bibliografia zawierająca blisko 70 pozycji literatury przedmiotu, oraz dwa aneksy. Jeden zawiera kopie różnych wersji partytur utworów zrealizowanych podczas koncertu. Drugi – plakat , program oraz zaproszenia na koncert.

Autorka w zakończeniu pisze, m.in.: „ Przygotowania do koncertu 'Muzyka dawna , ale bliska... - barwy średniowiecza i renesansu' trwały kilka miesięcy ... Decyzje dotyczące repertuaru i związany z nimi dobór obsady podejmowałam kierując się , jak wspomniałam we wstępie, możliwościami wykonawczymi i percepcyjnymi młodzieży , z którą współpracuję . Pragnęłam także uwzględnić w programie koncertu utwory interesujące dla odbiorców, by przedstawić muzykę dawną jako atrakcyjną i aktualną, mimo kilku wieków dzielących nas od jej powstania"...

Stwierdzić należy, iż doktorantka cel swój osiągnęła. Zaprezentowany koncert był ciekawy, interesujący, zróżnicowany repertuarowo . Przedstawiający faktycznie paletę barw i odcieni emocji zawartych w muzyce dawnej, które przekonująco zespoły potrafiły przekazać słuchaczowi. Dyrygentka cały koncert poprowadziła ze swobodą , lekkością i przemyślaną koncepcją artystyczną. Zadbała o właściwe proporcje między wokalistami a zespołem instrumentalnym. Dyrygując cały koncert z pamięci, mogła skupić uwagę na tym , by gest jakim się posługiwała był oszczędny, nie nachalny, a zarazem skuteczny i adekwatny do charakteru każdej z kompozycji. Cały program ułożyła w sposób atrakcyjny dla widza i słuchacza – na przemian pojawiające się na scenie zespoły / żeński i mieszany/ w układzie a cappella i z towarzyszeniem instrumentalnym, sprawiły , że koncert był atrakcyjny nie tylko muzycznie ale i pod względem wizualnym. Przygotowując tak zróżnicowany i wymagający wykonawczo program z amatorskimi zespołami młodzieżowymi, dowiodła doktorantka swych kompetencji i umiejętności jako muzyk- dyrygent , a także jako wymagający i efektywny nauczyciel.

I jeszcze jeden cytat:

... " Mam świadomość, że moja interpretacja repertuaru nie jest jedynie słuszną oraz , że prezentacja nie jest wolna od niedoskonałości wykonawczych"... i dalej: ..."Moje przemyślenia i

refleksje na temat pracy nad muzyką dawną nie są , rzecz jasna, zbiorem gotowych porad ani nie zawierają uniwersalnej recepty na właściwą interpretację utworów. Mogą natomiast stanowić materiał wyjściowy, prowokujący do własnych poszukiwań i formułowania osobistych wniosków"...

Słowa te świadczą jednoznacznie o pewnej już dojrzałości artystycznej doktorantki ale i o Jej autorefleksji , samokontroli. Autorka jest świadoma potrzeby nieustannego zgłębiania zagadnień związanych z praktycznym i artystycznym wykonawstwem muzyki dawnej. Szczególnie - gdy wiedzę tę nabywa się z misją jej „przekucia" na artystyczne wykonanie przez młodego człowieka, amatora- nie zawodowca. Taka postawa rokuje pozytywnie na dalszy naukowy i artystyczny rozwój dyrygentki.

KONKLUZJA

Przedstawiona praca doktorska w postaci zarejestrowanego na płytach DVD i CD koncertu oraz obszernego opisu dzieła artystycznego mgr Izabeli URBAN, jest dziełem oryginalnym, stanowi nowe ujęcie tematu i wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny dyrygentura.

Mgr Izabela Urban wykazała się głęboką wiedzą teoretyczną w dziedzinie sztuki muzycznej a także umiejętnościami do prowadzenia samodzielnej działalności artystycznej i pedagogicznej.

W związku z powyższym, zgodnie z art.13 ust1 Ustawy z dnia 14.03.2003 roku wnoszę o przyjęcie pracy doktorskiej mgr Izabeli URBAN i dopuszczenie jej do publicznej obrony.

Prof. zw. dr hab. Marcin Tomczak